

ХАНТЫ ЯСАҢ

Основана
1 ноября 1957 года

08.06.2023
№11 (3623)

Мүвтөлү мир нявремәт дәвәлты хәтлү пила!

Санжар Нуркасымов «Похатур як» якәс. И. Самсонова верум хур

Рәт ясаңт
тәты верәт

» 4

Муйсәр непека́т
хұват шуши
мир нявремәт
вәндтылты пилтәт

» 5

Вурщәк хәтлү
«Торум Маа»
музей хуца

» 6-7

Рәсан
кәртәң
ими

» 10

Шуши мирәт ясңат олаңан путәртсәт

Тәм ванән Ёмвошн шуши мирәт ассамблея депутатәт мирхота әктәшийдсәт па арсыр мосты верәт олаңан путәртсәт. Щәта депутатңан Еремей Айпин, Татьяна Гоголева па арсыр департаментәт кәщайт вәсәт.

Мет олаңан округ вухәт ортты департамент кәща дәңкәр не Светлана Попкова путәртәс, хутыса округ вухәт 2022-мит ол мәр ортсыйт, муйсәр вулаң верәта сукхуптәсыйт. Депутатәт дүвел иньщәссәт шуши мир верәта мәнум вухәт олаңан. Татьяна Гоголева лупәс, дәлн вухаль па хәнты ясәңңана национальной корпус верты щира мәты вухәт пәта иса мосты непекәт тәса ат ләщәтсыйт.

Щи тумпи дүв лупәс, хуты сыры вәнт шушетн вәлты хуятәта моторәт, хопәт, түтәң хопәт па па мосты щүңкәт пәта субсидия вухәт мәсыйт. Интәм поступсы эвәлт щи нәтупсы нух вұсы. Лүв лупәс, дәлн елды кәща

әх щи нәтупсы юхлы ат версәт, дәлн вәнт кәртәтн вәлты шуши әх мосты щүңкәта нәтупсы вохты щир ат тәйсәт.

Округ дума кәща хә Еремей Айпин лупәс, дәлн елды шуши мирәт культура пәта поступсы щирн аршәк вух ат мәсы.

Щи юпийн мирхотн айлат әх па гражданской инициатива верәт тәты департамент кәща хә Яков Самохвалов путәртәс, хутыса округевн хәнты па вухаль ясәңңәнән етты газетайңан па журналнән вухн нәтлдыйт. Лүв ясәңдал щирн, кашәң ол щи непекәт есәлты щира 29,5 миллион шойт вух округ бюджет эвәлт мәнл. Лупәс, муйсәр верәт әхтынн щи газетайңәнән

хәншты әх рәпитләт, дәлн хәнты па вухаль ясәңңән лавәлты па нух алумты. Интәм Санкт-Петербург вошн А.И. Герцен немпи университетн 22 айлат хуят хәнты муй вухаль ясәңңән хүват вәнтлыйдәт, ешавәд вулаң непек еша павәтләт па мұң округевн рәпитты пилдәт.

Татьяна Гоголева лупәс, хуты ин мосл иса муй верты, дәлн хәнты па вухаль ясәңңәнән етты газетайт цифровой щирн ләщәтты, щиты елды национальной корпус верты кеншәк пилд. Интәм мет шопәң хәнты па вухаль ясәңңән лавәлты, дәлн елды рәт ясәт ат вәсәт.

Щәлдта мирхотн мұв илпи тащ вұты верәт тәты па промышленность департаментңан әх ок-

ругевн рәпитты общинайт олаңан путәртсәт. Дүв ясәңдал щирн, общинайтн рәпитты әх шуши мир иис верәт лавәлты щира кашәң ол нәтупсы вух вохты щира күтәлн кәсләт. Хуйтат нух пилдәт, нәтупсы вухн сукхуптәлдыйт. Татьяна Гоголева ясәңдал щирн, итәх общинайт ләп тәхәрлдыйт, дүв грант вүймел пәта мосты щирн непекәт ән ләщәтсәт, щирн ин дүв верел ләп тәхәрты мосл. Лүв лупәс, хуты щи вер пәта поступсы тәса верты мосл, дәлн шуши әх нәтупсы вухәт вұты щир ат тәйсәт, дүвела мосты верәтн нәтәсты мосл. Щиты аршәк хәнты па вухаль әх рәпитты пилдәт. Тәм олн лыпәт хойты тыләщн «Шуши мирәт. Нефть. Поступсы» немпи вән мирхот пилд, щи верәт олаңан щәта па путәртты пилдәт.

Путәр хәншәс:
Надежда Рагимова

Муй щирн рүтьщәты вухәт юхлы сукхуптәлдыйт

Ас нопәтты тыләщ 23-мит хәтәлн РИЦ «Югра» хот йитн Ёмвошн Югра мұвев пенсияйт па социальной верәт тәхи кәща не Татьяна Зайцева округев луватн айкеләт әкәтты хәннехәйт пила вәйтантыләс. Мирхот пурайн дүв путәртәс, муй щирн рүтьщәты тәхета яңхты пәта вухәт юхлы пелды пенсияйн вәлты пирщәмум хәята-неңәта ин араattelн ймсыева сукхуптәлдыйт.

Т. Зайцева айкел верәс, хуты лұң мәр пирщәмум хәннехуятәт арсыр рүтьщәты тәхета Россия муй па хон пеләк мұвәта яңхләт. Тәмхәтл ән рәпитты, пенсияйн вәлты әхлүв кәт ол мәр тәп и пұш мулды рүтьщәты тәхия па юхлы пелды яңхты веритләт. Әхәт щи вухәт Югра мұвев пенсияйт па социальной верәт

тәхи эвәлт дүвела юхлы мәлдыйт.

Мәнум 2022-мит олн компенсация щирн 38,9 щурәс щимәщ рүтьщәты тәхетн вәлум пирщәмум хуятәта араattelн 567,8 миллион шойт вух юхлы сукхуптәсы. Щәлдта 2023-мит олн Россия па па хон пеләк мұвәта яңхум 8,7

щурәс пенсияйн рүтьщәты әхлүв ищи 115 миллион шойт вухәтн катлуптәсыйт.

Т. Зайцева нумәс щирн, ар пеләк пирщәмум хәннехә ищипа лұң па сұс пура юхәтты кемн сыр-сыр рүтьщәты тәхета мәнләт. Щи пәта дүвела тывелт-тухелт яңхты пәта аршәк вух мосмитл.

Мирхот сукхуптәты кемн Т. Зайцева путәртәс, хуты тәм хәщум олаңн пенсияйн вәлты па ән рәпитты хәннехуятәт рүтьщәты тәхи вәнты па юхлы пелды тухләң хопн, түтәң әхәлн муй түтәң хопн па йокан машинайн, автобусн яңхты веритләт. Рүтьщәты вухлад Югра мұв пенсияйт па социальной верәт тәхи эвәлт тәлаңтелн юхлы сукхуптәлдыйт. Вантә, хәннехуятәт Югра мұвн вәлупсәл хүват вәсәт па тұңщираңа рәпитсәт.

Путәр хәншәс:
Владимир Енов

Нявремат моньща дикумсат

Лўна йис, Ёмвошн ашколайтән па па вәнд-
тыйлды тәхетн нявремат пәта рўтьщаты
тәхет пўншыйт. Щәта пушхиет әмща рўть-
щаты, йилуп верат олаңән уша паватты па
нявремат пида вәтаңа йиты щир тайлät.

Ищиты «Лыләң союм»
немпи нявремат
вәндтыйлды тәхийн ка-
шәң лўң пурайн пушхиет
рўтьщәлät па имухты
шуши мир вәлупсы ола-
ңән уша паватлät. Лыпät
тыләщ кимит хәтлән щә-
та «Югорской похатур
олаңән моньщ» немпи
рўтьщаты хәр пўншсы.
Щи рўтьщаты тәхи кәща
не Олеся Исаченко па
нявремат вәндтаты ех ю-
тум пушхиета вўща ясәт
лупсät. Щив 30 няврем 18
хәтл мәр йәңхты питлät.

Олеся Исаченко лупäs,
хуты нявремат щәта
рўтьщуман Югра мўвев
йис верат олаңән уша
паватлät:

» Мўң олаң пўш щи прог-
рамма хўват нявремат пәта
рўтьщаты хәр ләщätсўв.
Сыры товийн ашколаятн
рўтьщаты пурайн еша
ищимәщ вер тәсўв. Мўң
дывты рät мўвев йис верат
сәмәңа тайты вәндтәлўв.
Кашәң хәтл нявремат
йилуп верат олаңән уша
паватты питлät. В.С. Меров

«Лыләң союм» хуши нявремат йилуп верат уша паватлät.
Н. Рагимова верум хур

дывты шуши мир нарәсты
утätн юнтты вәндтаты
питл.

Олаңмит хәтлән ю-
тум пушхиет «Лыләң
союм» тәхи олаңән уша
паватсät. Щәта рәпитты
ех дыведа «Культура на-
родов в чемодане» вер
олаңән пугärtсät. Санкт-

Петербург вош эвәлт ю-
тум мойң эвеңән вур-
щак ёмәңхәтл олаңән
ясәң тәсңән. Нявремат
вәтаңа йисät, күтәдн пу-
тärtсät, юнтсät. Щиты әм-
ща Ёмвошәң нявремат
рўтьщаты питлät.

Пугәр хәншә:
Надежда Новьихова

Хәнты ясәңән тәса хәншты мосл

Ас нопätты тыләщ 24-мит хәтлән Ёмвошн Ас-угорской институтн хәнты ясәң тўңматты
вер тәты тәхи ех мирхот вәс. Щит округ вәндтаты верат әхтыйн рәпитты департамент
хуща вәлды шуши мир пәта вәндтаты вер тәты тәхи кәща не Оксана Рыжкова тәс. Онлайн
щирн Новосибирск вош эвәлт филологической наукайт доктор не Наталья Кошкарёва,
Санкт-Петербург вош эвәлт хәнты ясәң дерамтты не Зоя Рябчикова па Касум кәртән
нявремат хәнты ясәңа вәндтаты не Софья Каксина вәсät.

О. Рыжкова лупäs, 2021-
мит ол вўш эвәлт Россия
мўвев правительствайн
немасыя комиссия ех ар-
сыр мир ясәңуп алфавитät
па ихурпия хәншты пәта
правилайт вантман тайлät.
«Хәнты ясәң тўңматты
тәхи» кәща не, хәнты ясәң
дерамтты не Валентина
Соловар лупäs, хуты «Хән-
ты ясәң тўңматты тәхи»
2006-мит ол вўш эвәлт
рәпитл, щи арат ол мәр
29 мирхот ләщätман
вәс. Щи тумпи лўв лупäs,
хуты Е.А. Нёмысова, Н.Б.
Кошкарёва, В.Н. Соловар
«Правила орфографии и
пунктуации хантыйского

языка: справочник» немпи
киника ләщätсät. Щирн
интәм округ вәндтаты
вер тәты департамент еха
щит вантты мосл, мосты
непекät ләщätты па ел-
ды Россия мўвев наука
академия китты.

Н.Б. Кошкарёва лупäs,
интәм арсыр хәнты ясәң
пәта ищимәщ справочник
непек ләщätты мосл.

О.С. Рыжкова партäs,
ләдн «Хәнты ясәң тўң-
матты тәхия» Ямал мўв
хәнты учёной ех ищи
вохты мосл, вантэ, ийха
хәнты ясәңев йилуп щирн
тўңматты мосл.

В.Н. Соловар лупäs,

ләдн хәнты ясәң спра-
вочник непек етум юпийн
худыева непекät ихурпия
хәншман ат вәсät. Щи
вер вантман тайты щира
немасыя комиссия верты
мосл. Щи тумпи лўв лупäs,
ләдн интәм «Хәнты ясәң»
киникайт рät ясәң ән тайты
нявремат пәта ләщätты
мосл.

Касум кәртәң ашколайн
хәнты ясәңа вәндтаты не
Софья Каксина лупäs, хуты
йилла «Рät ясәң» урок тәты
мосл, вантэ, юхи хәщум
олатн хәнты нявремат рät
ясәң ән тайман ашколая
юхәтлät, щит мўң мирев
пәта вән шәк.

О.С. Рыжкова лупäs,
лыпät хойты тыләщ 1-
мит хәтл вўш эвәлт «Го-
сударственной прог-
рамма» ләщätты питлды,
щив рät ясәң урок олаңән
хәншты рәхл. Интәм рät
ясәңа вәндтаты ех тәрум
пәта ләщätты питлдыйт.

Зоя Рябчикова лупäs,
Увäs мир институтн кät
ол вухаль ясәңа вәндтаты
хуят әнтәм.

Юхи хәщум артән не-
пека хәншсы, муй елды
верты мосл.

Пугәр хәншә:
Людмила Гурьева

Рәт ясңат тәты верәт

▲ Ёнта пәсанән рәпитум ёх. С. Ремизов верум хур

Щимәщ нем тайс ёнта пәсан, мәта ут Россия мўвтел, мир кўтәлн ләхсәңа вәлты IV-мит мирхот пурайн вәс. Тәм мирхот хәнты мир айлат учёной не И. Молданова па «Ассамблея народов России» тәхи кәща дәңкәр хә Н. Абдуганиев кәтңән тәсңән.

Н. Абдуганиев вўща верәс:

» Россия мўвевн вәлты арсыр мирәт йис вәлупсы, ясңат лавәлты, тайты па елды тәты – щит мет вудаң вера мўң правительстве вәл пәта вәл. Тәм йисн Интернет, социальной сетят хуца рәт ясңатн айкеләт, путрәт хәншты питсыйт. Щиты иса рәт ясңат лавәлты рәхл. Тәмхәтл мўң щит олаңән путәртты питлўв.

Округ наука па вәндтәты вер тәты департамент кәща дәңкәр не И. Святченко путәртәс, муй щирн мўң Югра мўвевн шуши мир ясңат лавәлман тайлйит. Щиты юхи хәщум олатн итәх вўт кәртәтн Интернет версы, щирн интәм вошәт муй кәртәт эвәлт вәндтәты ёх онлайн щирн нявремәт әшқолая ләщәтләт.

Йис вәлупсы лерамты, Н.П. Огарёв немпи Мордовской университетн айлат ёх вәндтәты

не Е. Аверьянова путәртәс, муй пәта интәм мўң мўвев лавәрт пурайн нявремәта айтәлн әнтә тәп Россия мўвев йис вәлупсы олаңән урок тәты мосл, кашәң атәлт мўв йис пура олаңән путәртты мосл. Щиты ям арат ол юхлы дыв учёнойлал Мордовия мўв йис вәлупсы олаңән киника хәншсәт.

» Йис вәлупсы олаңән вешкат путәр ән хәншлўв ки, имухты сыр-сыр ләпәлтупсәт щит олаңән хәншлўйт, – Е.А. Аверьянова лупәс.

Витус Беринг немпи Камчатской университетн айлат ёх вәндтәты хә А. Сорокин ёнта пәсанән путәртәс, муй щирн дыв тәм йисн шуши мир ясңат лавәлләт:

» 2021-мит олн мўң университетвн шуши мир ясңат вәндтәты, лавәлты па елды тәты тәхи пўншсўв.

Щит юпийн айлат ёх пида Камчатка мўв хўват яңхлўв па шуши мир әл путрәт, йис путрәт, моньщәт, арәт нух хәншлўв, хурәт вўлўв, вәлупсәлал олаңән киникәт хәншлўв. Мосл лупты, хути мўң хущева нивд шуши мир вәл. Мўң грант нәтупсы вух вўлўв, щит вух унтасн киникайт ләщәтлўв, мирхотәт, ванл-тупсәт, вәндтәты хәрәт па па верәт верлўв.

Иркутской область губернаторә нәтты не А. Хоженова айкел тәс, муй щирн дыв хущеда шуши мир рәт ясңат лавәллыит. Лўв лупәс, шуши мирәт ясңат хулыева Интернет мухты лавәлты па елды тәты питсәт. Иркутской область хуца тофалар мир шимла йис, тәп вәна пелка йовум ёх рәт ясәң тайлдәт. Щирн интәм тәм мўв кәщайт щит ясәң лавәлты пәта ар вер верләт. Интәм 40 няврем тофаларской ясәң вәндтәләт.

Татарстан мўв Казань вулаң вошн «Дом дружбы народов Татарстана» немпи хот кәща хә И. Шарипов дыв рәпатаел олаңән путәртәс:

» Мўң хотәв 1999-мит олн пўншсы, ләлн Татарстан мўвевн арсыр мирәт йис вәлупсы, ясңат лавәлты па елды тәты. Интәм мўң хущева арсыр мирәт ветсот няврем рәт ясңат вәты, арәт ариты, якәт якты, етнхотәт алыты па па верәта вәндтәйлләт. Айтәлн арсыр мир нявремәт кўтәлн ләхсәңа вәлты вәндтәты мосл.

Ма путәртсум, муй щирн «Хәнты ясәң» па «Луима сәрипос» газетайңәлўв «Хәнты Манси Мир» сайт па соцсетят рәпитләт.

Ямал мўв шуши мир департамент хуца рәпитты не Л. Кельчина айкел тәс:

» Мўң хущева 49000 арат шуши мир вәл, щит хәнтәт, юрнәт, селькупәт па сәранәт. Щит эвәлт 60 процент арат хуят рәт ясәңәт тайлдәл. Ямал мўв бюджет эвәлт кашәң ол шуши мир йис вәлупсы па ясңат лавәлты пәта 6 миллион шойт есәлдды. Тәнял шуши мир ясңатн яң киника есәлдсы, тәм олн вет киника етл. Газпром тәхи вух унтасн «Рәт ясңатн моньщәт» киника етәс. 2014-мит ол вўш эвәлт рәт ясәңән нйәл кина версы. МТС тәхи ёх 3D щирн «Шуши мир моньщәт» мультфильмәт верләт.

Юхи хәщум артән арсыр верәт олаңән иньщәссы. Щәлтә непека нух хәншсы, рәт ясңат лавәлты пәта муй елды верты мосл.

Путәр хәншәс:
Людмила Гурьева

www.khanty-yasang.ru

Муйсәр непека́т хўват шуши мир нявремәт вәндтыйлты питләт

Мирхотн вән кәщә ёх, киникайт есәлты «Просвещение» тәхи хуятәт, вәндтәты непека́т хәншты учителят, рәт ясәт әхтыйн кәпәртты ёх па арсыр оса тәхетн вәлты хәннехуятәт вәсәт па арсыр мосты верәт олған путәртсәт. Итәх ёх онлайн щирн путәр тәсәт.

Ассоциация вице-президент не, вәндтәты верәт па рәт ясәт әхтыйн рәпитты па проектной верәт тәты хуят Н. Вейслова юхтум хуятәта вўща ясәт лупәс:

» Тәмхәтл рәт ясәт лавәлты верәт мет мосман вәлдәт. Щит ин әнтә тәп государствавая па щит әхтыйн рәпитты учителят па рәт культура верәт тәты хуятәта мосл. Тәмхәтл арсыр верәт әхтыйн кәпәртты хуятәт, щит бизнес верәт тәты ёх, учёнойт па па арсыр оса тәхетн вәлты хәннехуятәт щит олған путәртләт. Государства эвәлт тәмхәтл ар нәтупсы вер йил, щит йилуп вәндтәты киникайт, немасыя программйт, непека́т ләщәтлүйт. Тәп ясәт вәты хуятәт таклы тәм вер тўңматты ән рәхл. Щи пәта мосл рәт ясәт вәты па тәты хәннехуятәта така нәтты.

Россия мўв мирәт ясәт әхтыйн кәпәртты федеральной институт тәхийн кәщә юкана вәлты хуят Илья Новокрещенов лупәс, хуты мўң мўвевн арсыр ясәт мирәт вәлдәт, щит арат арсыр мир па мўвәтн әнтәм. Па щит арат ясәт и щирн вәлты ән пәкләт. Мулты ясәт ям щирн вәлдәт, щәта ар путәртты хуят вәл. Итәх

Тәм товийн Москва хон вошн «Сокровища Севера. Мастера и художники России - 2023» вән ёмәңхәтл пурайн немасыя мирхот верәнтсы. Щәта шуши мир нявремәт әшколайн вәндтәты непека́т олған путәртсы. Тәм мирхот Увәс мўв, Сибирь па Дальний Восток Ассоциация хуятәт па Россия мўвн вәлты мирәт рәт ясәт әхтыйн кәпәртты федеральной институт ёх ләщәтыйлсәт.

Мирхот пурайн. Н. Вах верум хур

ясәтә нәтты мосл, сырсыр мосты верәт ләщәтты, немасыя киникайт есәлты, вухн нәтты.

«Просвещение» тәхийн рәпитты хә С. Зубов ясәт тәс, хутыса лыв рәт ясәт вәндтәты непека́т есәлты вер тәләт. Мәта мўвәтн тәм вер тәса ләщәтлы, хута әшкола киникайт хәншты хуятәта нәтты мосл.

Ассоциация ух хә Г. Ледков вўща верман лупәс:

» Вўща вәлаты, тынәң хуятәт. Тәмхәтл мўң Увәс мўв, Сибирь па Дальний Восток Ассоциация ёх па учителят Ассоциация хуятәт щимәщ мосты вер ләщәтсүв, ийха әкәтсүв хәннехуятәт, мәта ёх йилуп вәндтәты киникайт верләт. Мўңева тәм верн шеңк яма нәтләт рәт ясәт тәты федеральной институт па вәндтәты киникайт есәлты «Просвещение»

тәхи хуятәт. Тәм ол Петра хон вошн мўң «Центр традиционных знаний» тәхи пўншсүв. Щи тәхи хуятәт ищит тәм мосты верн така нәтты питләт. Мосл щиты верты, ләдн леваса рәт ясәт вәндтәты непека́т па ал есәлсыйт. Щи вера мәты вухәт ләдн мосты щирн ат тәруптәсыйт. Мўң учительлүйв па па ясәт вәты хуятлүйв ар әр щит вера пунләт.

Щәлта Ассоциация кәщә хә Г. Ледков па «Федеральный институт развития языков народов РФ» тәхийн кәщәя вәлты хуят И. Новокрещенов кўтәдн немасыя кашашты непека́т хуши ёш пос пунсәңәң, ләдн ийха катләсман рәт ясәт әхтыйн рәпитты.

Щит юпийн мирхота юхтум па онлайн щирн рәпитум хуятәт кәт секция щирн рәпитсәт. Лыв рәт

ясәна вәндтәты непека́т хәншты па есәлты верәт олған путәртсәт. Мәта тәхетн тәм верәт яма па тәса мәнләт, муйсәр суртәт тәм вер әхтыйн вәлдәт па хутыса щит тўңматты рәхл. Итәх мўвәтн вух ән тәрмәл, хутты па непека́т хәншты хәннехуятәт тәм вера вәндтәты мосл па па арсыр суртәт вәлдәт. Ищиты нух вантсәт, рәт ясәт вәндтәты непека́т верты па хәншты хуятәта муйсәр методической нәтупсы мосл.

Югра мўв эвәлт мирхотн филологической наукайт кандидат не С. Динисламова щит олған ясәт тәс. Лүйв путәртәс, хутыса лыв вухаль ясәңәң хәншты па есәлты әшкола непека́т әхтыйн рәпитләт.

Путәр хәншәс:
Надежда Вах

Вурщӑк хӑтл «Торум Маа»

Ёмвошн «Торум Маа» музей хуца кашӑн ол лыпӑт тылӑщ олӑн хӑтлӑн «Вурщӑк хӑтл» верӑнтлӑ. Лыпӑт тылӑщ олӑн хӑтлӑл – щит мӱвев луваттын нывремӑт лавӑлды ёмӑнхӑтлӑ диверман вӑл.

Вурщӑк ай тухлӑн войе хӑнтӑт па вухаль мировн вера вана тӑйла. Йис ӗх щирн, вурщӑк имие – щит йис тӑты вой, лӱв мӑш сурт, тарнӑн верӑт сурт эвӑлт хӑннӗхӗ лавӑлман тӑйлӑлӗ. Щи пӑта увӑс хӑнтӑт тӑм ай войе хур лӑнӑкӑр хонӑнӑ явӑтман тӑйсӑл. Тӑм йисн вурщӑк хӑнши тӑйлӱв, щи хӑнши иса пӱш ныврем онтупа па йицкӑлта па арсыр тунты эвӑлт верты пурмӑсӑта хӑншла.

Арал пелӑк хӑнтӑт па вухаль ӗх хуца вурщӑк имие нывремӑт вана тӑйты воя лӱнӑтса. Кӑрт хонӑнӑн муй па хот хонӑнӑн ар вурщӑк ки датман янхӑлт, йис щирн щи хотӑн ӗх ар ныврем тӑйты питлӑт па

щи нывремӑт тӑлаңа, яма ӗнумты питлӑт. Тӑх тӑхийн па вурщӑк войе нывремӑт пелӑ сӑмӑна вӑлды вӑн имия тӑйса. Касум мӱв хӑнтӑт щирн, вурщӑк имие ай нывремӑта унӑл пӱншты ясӑн мойлӑл. Щи пӑта хӑн вурщӑк имие хожум мӱв пелӑ мӑнты сонтумӑл, мӑтта ими ай нывремл хулна ясӑн ки ӑн тӑйл, щирн ӑнӑкел вурщӑк пелӑ поикӑчӑл: «Вурщӑк имие, вурщӑк имие, морты мӱв пелӑ мӑнтӑн елпийн ма пушхиӗма, ма щушиӗма ясӑн олӑн хӑе, ясӑн

пӱлие хӑе».

Кондинской мӱвн вӑлум вухаль ӗх кашӑн ол вурщӑк имие пӑта нывремӑт пӑта вӑн ёмӑнхӑтл верӑнтийлсӑт. Щи хӑтл немл «Ворщик хотал», хӑнты ясӑнӑн «Вурщӑк хӑтл». Щит йис ӗх поикӑчӑты хӑтл, щи хӑтл юпийн тӑм увӑс мӱва хожум рӱв щи юхӑтл, нуви хӑтлӑт, нуви атӑт щи юхӑтлӑт. Тӑм ёмӑн хӑтл олӑнӑн мет олӑн путӑртӑс па непека хӑншӑс арӑт-моньщӑт хӑншум вухаль ими А.М.

Конькова (Картина). Лӱв хӑншум непекл хуца вӑна ювум ими вӑл, немл Околь, щи ими кӑрт нывремӑт пӑта тӑмӑщ ёмӑнхӑтл щи лӑщӑтӑл, па ай войет пилӑ иса пӱш вӱща ясӑн верл:

» Вурщӑк войет амӑтман тывелт-тухелт на-вӑрлӑт, лыв хӱты рӑт мӱвела юхӑтсӑт, нух пӑр-лыйлӑт, илды латыйлӑт, шойтыела л тывелт-тухелт рӑпсылӑт. Ухиела ищи тывелт-тухелт керлӑлӑт, и сем пелӑкн вантыйлӑт, кимӑт сем пелӑкн ван-

музей хуща

тыйллЌт. Тови йиңк ай юхЌнЌтн хулиты сый хЌлЌнтман, айкемн тывелт-тухелт лЌщлЌт. ЛЌйман тови тЌрума пойнкщЌлЌт. ВЌн Нуви ТЌрума, нуви атЌта пойнкщЌлЌт. Тухлыедал эвЌлт рЌпсыман морты мЌв хошум рЌв мЌң мЌвева щи шошумлЌт, щи темлЌт.

вухаль Ёх путрЌт-моньщЌт эвЌлт тывум ЁмЌңхЌтл, лыв пойнкшум верЌт эвЌлт тывум ЁмЌңхЌтл. Щи пЌта тЌм йисн енумты ай нявремЌтн ЁмЌңхЌтл, вера вана вЌсы. Йис ЁмЌңхЌтл, йис вурщЌк хЌтл, вухаль Ёх, алпа, верЌнтыйлсЌт, хЌн вурщЌкЌт тЌм мЌва юхтыйлсЌт. ТЌм йисн щит няврем лавЌлты ЁмЌңхЌтл, пила йха тЌсы па лыв ийха щи мЌстЌсЌт.

2000-мит одн «Торум Маа» музей хотн рЌпитты учёной ими Р.Г. Решетникова хЌншум не-пек ширн сценарий хЌншЌс, муй вЌрн тЌмЌщ ЁмЌңхЌтл ай нявремЌт пила верты. ТЌм хЌтл верты «ВурщЌк хЌтл» – щит йис кондинский мЌв

ТЌм вЌлупсыйн щи ЁмЌңхЌтл па щирашЌк мЌнты питЌс.

» КашЌң ол нявремЌт хущты пЌта мЌң мулты йилупшЌк моньщ-путЌр верантыйллув тЌм вурщЌк войен олаңЌн. ВЌн вошн вЌлты нявремЌта путЌртлув, муй пЌта войет лавЌлман тЌйты мосл, муй пЌта вЌнтые лавЌлман тЌйты мосл. Щит мЌң мойлупсЌв вошЌң нявремЌт пЌта, – путЌртЌл, «Торум Маа» музей кЌща ими Людмила Алфёрова.

Конда мЌв вухаль Ёх ширн, вурщЌк – щит пищ-митра тЌйты войе, лЌв тЌл тЌрумн потум кЌл, Ёңк шЌкатты ай войе. ЛЌв

морты мЌв эвЌлт мЌң увЌс мЌвева юхЌтл, имухты Ёңк пЌта омЌсл па шойтыелн юхан ЁңкЌт, дор ЁңкЌт ара шЌкатты олЌнитл. Щи пЌта шойтыел иса пЌш щи рЌпсыйл.

Щиты щи вурщЌк ай войе ЁңкЌт шЌкатл, щи ЁңкЌт лулалЌт па юхан хЌват щи нопЌтлЌйт.

«ХЌтл» Ас-угорской театр хуща рЌпитты Ёх вурщЌк олаңЌн щимЌщ моньщ-путЌр щи тЌм ол ванлтЌсЌт. ТЌм хЌтлЌн вурщЌк имиева па театр хуща рЌпитты Ёха тЌл потум кЌл ЁңкЌт шЌкатты ар хуят нЌтЌс, щит ЁмЌңхЌтлЌ аќмум нявремЌт, тыв юхтум вЌн хуятЌт нЌхман, ЁмщЌлуман хулыева щи нЌтсЌт.

ремЌт пЌта верты ЁмЌңхЌтлЌт – щит иса пЌш ЁмЌщ верЌт, тЌта мурта хЌхЌтьлЌты, навЌрты пищ вЌл, ЁхЌл Ёша вЌты па нЌл есЌлты пищ вЌл. Сыр-сыр ущхЌль верЌт верЌнтыйлды па шЌкщЌты тЌхет вЌллЌт. ТЌм пЌш шЌкщЌты тЌхи «ТухлЌң войт юхЌтсЌт!» нем тЌйс. НявремЌт дыв Ёшиелалн ЁмщЌлуман сухмЌт эвЌлт па картон эвЌлт «ХЌтлЌң-хЌншЌң войе», «ТухлЌң вой пЌные» тухлЌң войт верЌнтсЌт.

Тыв юхтылум нявремЌт пЌта тЌм ЁмЌңхЌтл, щит вера ЁмЌщ хЌтл, нявремЌт па лыв Ќңкилал-ащилал йм сЌмн, йм нумЌсн ара щи мЌнсЌт.

«Торум Маа» хуща няв-

ПутЌр хЌншЌс па хурЌт верЌс:
Пётр Молданов

Кэртәң ёхдал олаңан айкеләт әкәтл

Тэк кэртән Сүмәтвош районән вәлмемн кўтуп әшколайн нявремәт вәндтәты хәннехуятәт пида вәйтантыйлсум па сыр-сыр айкеләт дыв эвәлтәла уша версум. Шци неңәт кўтәтн Елена Леонтьевна Новьюхова пида путремәсум па иньщәссем лүвел, муй щирн па хуты айлат пухәт па эвет пида йис пураитн вәлум верәт ийха әкәтләт па нух хәншләт.

▲ Е.Л. Новьюхова 7-мит классән вәндтәйләт В. Курганов пида

Мосл лупты, хуты Елена Леонтьевна тәм юхи хәшум оләтн Тэк кэртәң кўтуп әшколайн кәщә ләңкәр неңә вәд па нявремәт вәндтуман рәпитл.

Сырыя 1998-мит олдн лүв Тәпәд вошәң пединститут етшуптәс. Шци верл юпийн олд мәр «Жизнь Югры» газета хушә Сүмәтвошн айкеләт әкәтты неңә вәс па рәпитәс. Әхәт юхи юхтәс па тәмхәтл вәнтә 22 ола шци йис, хуты рәт кэртәң әшколайн йам па мосты вер лүвела мушәтәс.

Елена Леонтьевна, муй щирн йис верәт нын әшкола хотн әкәтләтә?

► Краеведение щирн мўң иса катра пурайт вўш эвәлт рәпитты питсўв.

Тэк кэртәв рўщ щирн тәп тәм лўңән мәтты ки 70-мит ола велщи йил.

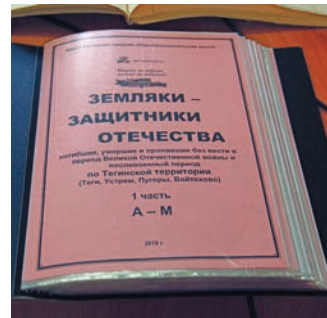
Ма щиремн, лүв Ай Ас пўңәлдн иса хўв йисәт вўш эвәлт хәнәтәтн омәсса.

Вантә, муй арат йис арәт-пурәт Тэк ики вәдты-холты верләл олаңән ин тәмхәтл вәнтә мўң хәләнтты па уша павәтты веритлүв. Щитәт пәта луплүв, хуты мўң кэртәв йисәңә-нәптәңә шци йис. Тәмхәтл мўң кэртәв хәдмит тәхийн вәд. Шци елпийн Йис Тэк, щәлта Катра Тэк па ешә әхәт велщи тәм Йилуп Тэк кэртәв тыв каслуптәсы па тәта версы.

Неттинәт рәт ёх эвәлт Тэк тывәс. Шци хәннехуятәт Хосум кэртән вәсәт.

Арсыр йис пура верәт тўңщирәңә әкәтты па непека тәса нух хәнштыя питсум, хән тәм кўтуп әшкола рәпитты юхәтсум. Хән тәм әшколаевн вәндтәйлсум, шци верәта мўңев вәндтәты неңевн Светлана Семёновна Вениаминован хушсыюв. Әмәщ вәс йис вер уша верты, нух хәншты.

Шци пураин мўң вәндтәты неңев пида Пәкәр кәрта йңхсўв па йисәң-нәптәң хәннехуятәт пида

▲ Ләлясум хә ёх олаңән Тэк кўтуп әшколайн нявремәтн ләщәтум немәң непека

вәйтантыйлсўв па дывел арсыр катра верәт олаңән иньщәссўв. Устрём кэртән па вәсўв, хута дәлясум ёх олаңән па айкеләт ийха әкәтсўв. Тәл пураин ащевн щив иса «Буран» тўтәң әхәлдн тәтыдясюв, лўңән – моторәң хопн ар щимәщ тәхета мўң вәндтәты неңев пида йңхсўв. Шци йисн шәңк йам шци вер вәс, хуты дәля йңхум хә ёх муртәңә дикумсәт па шци оләтн рәпитум неңәт вәсәт.

Нәң әшколайн рәпитты питменән, муйсәр йис верәт олаңән айкеләт нявремәт пида сырыя әкәтсәты па непека нух хәншсәты?

► Сырыя вәндтәты ёх-дам пида мўң рәта-щира лўңтәсты хәннехуятлүв олаңән арсыр айкеләт әкәтсўв, щәлта рәт дәрлүв йамсыева уша версўв.

Ма ащем ищиты арсыр йис верәт непека хәншәс. Лүвела щәтыщәщем ики сырыя лупәс, хуты мўң Тэк кэртәв эвәлт дәлясты 50-кем хәннехә тәсы. Шци тумпийн, вантә, арсыр ай кэртәт эвәлт, мата утәт

иса ванән вәсәт, па хә ёх дәлясты хәрәта китсыйт. Шәңк ар хәнты Неттинәт эвәлт Вулаң дәль оләт пураин пәратсы. Па рәтәт-щирәт эвәлт ищиты шимл хәннехә дәль сухнуптум юпийн юхи юхәтсәт. Щәлдта юлдн тәп неңәт атәлт хәщсәт па сыр-сыр дәвәртәң рәпәтайт ләщәтсәт. Тәмхәтл па дыв хушыева Вулаң дәль пураин рәпитум хәннехуятәтә кэртәвн лўңтәсәт.

Худна дәль елпийн, 1939-мит олдн, мўң Тэк кэртәвн хўд велпәсләты ёх артель пўншсы. Ешә әхәтшәк колхозсәв па ләщәтсы. Щәлдта 1950-мит олд юпийн велщи арсыр ай кэртәң колхозәт ийха Тэк хушә кәрәтсыйт. Шци пураитн XIX-мит партсәезд немуп колхоз мўң хушә рәпитты питәс. Әхәт лүв колхоз-миллионера йис, хута хәннехуятәт вўды тәщәтн йңхсәт, йам ар хотәң вой енмәдсәт, арсыр рәпәтайт версәт, вой-хўд велпәсләсәт.

Елена Леонтьевна, мет юхи хәшум оләтн муйсәр верәт краеведение щирн нын әшколайн хушә нявремәт пида версәты?

► Вўтыщәлум щиты лупты, хуты арсыр пандемия мәш верәт пәта тәм хәшум оләтн тўңщирәңә немудты ән веритсўв йис верәт эвәлт әкәтты. Ма щиремн, елды ищипа шци верев йамсыева тўңматты питлүв. Кәшәң кэртәң хәннехәя, ван муй ай ёха вәйтты мосл, муй щирн лүв рәтләл-щирләл катра тәм увәс мўвн вәсәт, рәт мўвел дәвәдсәт, йам рәпитсәт.

Путәр хәншәс:
Владимир Енов

▲ Екатерина Герасимовна Вова хилэд па
Лилия Илларионовна Букаринова пилд

▲ Е.Г. Тарлина Кирилл хилэд пилд

Каркам ханты нэ

Ас нопатты тыдэщ 27-мит хэтлэн Россия мўев хўваттын киникайт лўңатты хотэт хэтл посталды. Щит пата тэмхэтл мўң ар ол мэр киникайт лўңатты хотн рэпитум ханты ими Екатерина Герасимовна Тарлина олған ханшты ләнхалўв. Лўв Нуви сәнхум вошн вэл. Интэм лўвела мет ям па тэпән ясңэт рэт ёхлал китлэт.

**«Иса яма
питл!»**

» Щиты ванкўтды пуртартл, ма аңкем Екатерина Герасимовна Тарлина. Тэм ол Ас хэтты тыдэщ лўв 70 ода йис. Щиты тывас, аңкем вэлупсэл, хўват киника пилд вэл. Олңалн лўв Нуви сәнхум районән Полнавэт вошн киникайт лўңатты хотн рэпитас, щалта – Ваньщавэт кертән. Лўв рэпатайл шенк мосман тайсэлэ.

Мўң лўв эвэлтэла мет ям па тэс верата вэнлтыйлсўв – кашаң хуята йилуп верэт уша паватты тәхи вейтты мосл; муй вер олңитлән, щит етшуптаты мосл; кашаң лаварт вер тўңматты рәхл; муй ләнхалән верты, щи вер етшаты вәнты тәп елди мәнты мосл!

Ай пураёмн аңкем-ащем кашаң ол арсыр газетайт, журналэт, киникайт пәщта мухты хәншийлсәт, щи пата ин юдн киникайт

лўңатты хот иты ар мосты киника вейтты рәхл.

Аңкем мосты вердал хәншты щира немасыя непек тайл, щата лўв иса хәншәл, хутыса тулэх судыты, хутыса тәса вейт тыйты па па арсыр мосты верэт олған. Лўвты иньщасты ки, муйсәр верэт интэм Россия мўевн муй вошн мәнлэт, лўв иса тәса вэллэ.

Ма ай пура олдам вўш эвэлт яма нәмлем Гримм яйңән моньщат, аңкем етнәтн улты вәнты щи моньщат мўцева лўңтас.

Ин киникайт лўңатты хәтл вўраңән мўң аңкева лўңхалўв лупты, тәлаңа, яма, уяңа-пищәңа ат вэл! – хәншәс Екатерина Герасимовна эвел Елена Пугачева-Тарлина.

**Ма нәңен
мосман тайдем**

» Ма щасем мосман тайдем. Вән пәмашипа нәңена, ай пураёмн иса ма пилема вәсән. Нән

пилэна ма арсыр мосты верэт олған пуртартты веритлум, мосты верн нәтлән. Нән ма ләхсем иты, вән пәмашипа нәңена! – хәншәс Е.Г. Тарлина хилэд Денис Тарлин.

**Тәлаңа,
яма вәла!**

» Ма ләнхалум щасем Екатерина Герасимовна Тарлина олған хәншты. Лўв ашкола етшуптумад юпийн Пулңавэт воша культпросвет училищя вэнлтыйлды мәнәс. Вулаң непек еша павтас па Тўкьякәң кертән киникайт лўңатты хотн, щалта Полнавэт вошн рэпитас. Ешавәс Ваньщавэт кертән киникайт лўңатты хотн рэпитты питас. Икия мәнәс, кәт эви па и пух (щит ма ащем) тайл. Щалта лўв Санкт-Петербург вошн А.И. Герцен немпи университет яма етшуптаслэ.

Щасемн вэнлтасыюм арсыр верэт тўңматты па елды шәшты. Лўв вәлупсэл

мэр арсыр лаварт верэт вантас, тәп ин вәнты яма вәл па рәт ёхлала мосты верәтн нәтл.

Лўв мўцева урокәт вэнлтаты нәтл, иса пурайн мўң олңевн нәмәсл, ләдн яма па тәлаңа ат вәсүв. Мўң, хилыдал, щасевн верум ай нянят па кавартум вәщвәл мет мосман тайлўв. Лўв хущеда юхәттәвн имухты епләң шайн мавәт пилд яньщлталдыюв. Лўв хотәдн иса пурайн сыстам, ар аня лыпәт енумл, Мәнәма шенк әмәш, ма щасемн иса пурайн ям па тәс ясаңән луплаюм. Ма ләнхалум, ләдн лўв ар ол мэр тәлаңа, уяңа ат вәс! – хәншәс лўв хилэд Вова Тарлин.

Тәм ол Екатерина Герасимовна Тарлина пата емаңхәтләң ол. Щирн мўң, «Хәнты ясаң» газетайн рэпитты ёх, лўвела ищи хошум ясңәт китлўв, ләдн кашаң хәтл, нявремләл па хилыдал лўвела уй па амәт ат тәсәт. Хўв йис, хўв нәпәт, тәлаңа, еш, тәлаңа, кўр нәңена!

Пурт хәншәс:
Надежда Рагимова

Тәм ванән Ас нопәтты тыләщ 22-мит хәтлән Полнавәт кәртәң ими Прасковья Степановна Гришкина (Федотова) 90 ола йис. Ай кер тыләщңи кәрта яңхмемн ма тәм вәна пелка ювум ими пила вәйтантайдсум па вәлупсәл олаңән иньщәссем.

Рәсан кәртәң ими

▲ П.С. Гришкина

▲ П.С. Гришкина айлат пураялң

Прасковья Степановна Ас нопәтты тыләщ 22-мит хәтлән 1933-мит олдн Рәсан кәртән сема питәс. Ащел Степан Николаевич Федотов, аңкел – Евдокия Филипповна, эви опращнемл Миляхова вәс. Лыв семьяелн хәлүм няврем енмәс, щит Роман, Прасковья па Ольга.

Нивл олд вәнты Пана эвие Рәсан кәртән енмәс. Елды колхозәт ийха кәртәтты питсыйт, щирн итәх Рәсан кәртәң мир Полнавәт кәрта касәлсәт. Лүв нәмләлэ:

» Лапәт ола ювмемн ашколая мәнсум, интернатн вәсум. Ма тәп еша вәнлтыйдсум. 1941-мит олд оңцитум пурайн аңкел антәма йис, хән щи олаңән лупсыюм ма имухты худт педы щи мәнсум, илд питсум. Яма йисум – иньщәсты питсум, хути йисум? Эвет па мўңев вантман тәйтты ими лупсәт,

хути ма атум айкел эвәлт илд питсум.

Рүтьщәты пурайн Рәсан рәт кәртәма мәнсум. Щәта ипүш яәм пила хүл велпәсләты яңхсумн. Яәм васы веләс, мин васы карәң пушәх акайтсумн, и ат вәнтән холсумн па алаң сахәт юхи мәнсумн. Так вота йис, айлтыева ай холн Вән Ас шәпи па пелка вўншсумн. Яәм лупл: «Ал ўва! Хоп эвәлт сора йиңк әмәрта!»

Юхи юхәтсумн, Оля апщем ещәлт хәхәлман ўл: «Яя, упа, ащев ванкўтлы Аса юхтыләс па тыштуман нынан давләс, хән нын юхәтләтн. Щәлта лүв юхи юхтәс, хотхәрия уләс па уңәл эвәлт нявәр етәс». Мин соращәк юхи хәхәлсумн, тәп юхи луңсумн, вантлумн – ащев пәрәс. Мосәң, турәх мәш эвәлт антәма йис, хуйн вәйтлды? Рәсан кәртән шависы. Щит эвәлт Оля апщем мәша хойс, Полнавәт кәртәң пәль-

ницайн лекщитыләс, тәп антәма йис. Тәм кәртән шавиман вәл.

Аңкилы-ащилды хәшум нявремнән Николай щәтыщәщел пила хәщсәңән. Мослупты, хути Николай щәтыщәщел хәт няврем тәйс: Степан, Арина, Татьяна, Алексей, Семён па Анастасия.

Ипүш уполномоченной хә юхтыләс па щәтыщәщел Семён ай пухл пила Ёмвоша муй па Тәпәл воша тәсыйнән, нәртамлы шаврамсыйнән. Вантә, щәтыщәщел щартәң хәя вәс.

Шәкащты нявремнән атәлт хәщсәңән. Щи юпийн дын Полнавәта тәсыйнән, тәта дын хотн мәсыйнән. Рома яел Неремово кәрта тәсы, щәта лүв вәнтән тўт юх ләщәтәс. Ай Пана колхозн кәртәпка омсәс, мисәт, довәт лаптәс. 14 ола ювмәлдн лүв Елизавета Алексеевна Бабинская хота вәлты вўсы, щәта ай Пана эвие кәт няврем вантман тәйс, хот войт лаптәс па хот рәпата верәс. Щиты лүв яң олд мәр вәс.

Щәлта Роман Григорьевич Гришкин пила вәйтантайдәс па икия мәнәс, и олд Бабинской хоттел ех хуца вәснән, щәлта 1960-мит олд Александр пухл сема питәс, щирн Е.А. Бабинская дынана хот ләтәс. Щиты дын атәлт вәлты питсәңән.

» Мўң семьяевн Любаша эвиев сема питәс. Ипүш

ийха нявремнәдам пила Сочи воша Питы щорса рүтьщәты яңхсүв. 1971-мит олд Гена пухев сема питәс. Мин икәм пила 40 олд яма вәсмән. Ин, щикәм шаль, ма атәлт хәщсум – икәм па нявремдам антәма йисәт, тәп Рома хилем мойңа юхтыйл, щит Люба эвем пух, – лупл, Прасковья Степановна.

Елды П.С. Гришкина пүтәртәс, хута лүв па икел рәпитсәңән. Лүв 1958-мит олд рәпитты оңцитәс. Мет сыры ашколайн хотхәры лүхәтты неңа вәс. Прасковья Степановна ар олд хәтл мәр ай нявремәт хотн пүт кавәртты неңа рәпитәс. Әхәт рүтьщәты мәнум вәнты пәльницайн пүт кавәртты неңа вәс. 59 ола ювмәлдн пенсияя мәнәс.

1956-мит олдн Полнавәт кәрта мўв илпи питы вуй муй газ каншман экспедиция юхтәс, щәта икел нивәл олд рәпитәс. Щәлта хүл велпәсләты тәхийн рәпитман лўңән Сүмәтвош эвәлт арсыр пурмәсәт-дәтутәт тәтыляс, тәлдн тўт юх ләщәтман вәнтән рәпитәс.

Прасковья Степановна ар олд яма па вешкәта рәпитмәлд пәта арсыр ишәкты непекәт па «Ветеран труда» нем тәйл.

Тәм пура вәнты лүв апрәңа вәл, ентәл, тыйл, епләң нянят верл. Лүвәла Татьяна Ильинична Хатанзеева соцрәпатнек нәтл.

Ешәк Прасковья Степановна, нәптән 90 ола йис! Тәрум ащен щўртум йит тўңщирәңа вәла, ал мәшита, тәлаң еш, тәлаң кўр, хўв йис, хўв нәпәт щўняңа вәла!

Путәр хәншәс:
Людмила Гурьева

РҮЦ ЭВИ ХАНТЫ МОНЬЩАТ ДЕРАМТАС

Тови артан вэн кер тылăш 24-мит хăтăлн ма ашколайн вѐнлăты эвем пила «Ханты ясаң» па «Луима сэрипос» газетайнăн лăщăтты хота яңхсумн. Щăта хэс мултас ол мър «Ханты ясаң» хуца айкелăт ака́тты ханнехэя ханты моньщăт ханшты хэ Владимир Енов рэпитл. Щимăщ вэйтантапсы мўнева шеңк мосăс.

Вантэ, тăта мосванăн Москва хон вошн Россия мўвев луватн ай ёхлўв пата верум научной мирхот вэс. Пойковской вошн нядмит кўтуп ашкола хуца яртьяңмит классан вѐнлтыйлты эвие Юлия Дворяшина арсыр пухат па эвет кўтн, мата ханнехуятат эмăщ научной лўңтупсэт версăт, кимит тăхия питăс.

Мосл лупты, хути ма немем Марина Валерьевна Борисовская. Ма ар ол мър Пойковской вошăн Нефтеюганской районан нядмит кўтуп ашколайн нявремат рўщ ясаңа па литературая вѐнлтуман рэпитлдум. Щи тумпийн ашкола кэца дăңкър неңа вэлдум, педагогической наукайт кандидат нем тайлдум. Тăта яртьяңмит классан вѐнлăты эвем Юлия Дворяшина пила «Художественные особенности сказок народа ханты в литературной обработке хантыйского писателя Владимира Енова» немуп научной рэпата лăщăтсумн.

Щимăщ вер мўң немасыя версўв. Вантэ, мўң кўтуп ашколаев хуца айлат ёх иса айтедн рэт мўвев ямсыева па сăмăңа тайты вѐнлăлўв.

Кашăң пурайн луплўв, хути мўң йис ханты ёх рэт мўвăтн худыева вэллўв па вэлты-холты щир-

лўв лăщăтлўв. Щи пата мўнева ямсыева шуши мир вэлупсы щират вэйтты мосл. Иса щи вўшăт эвăлт ханты моньщăт лўңăтты па уша верты питсўв. Щитат унтасн, вантэ, айлат хуятат еша эмăщ нумăсн юхăтсыйт па вешката вѐнлтыйлты питсăт.

Югра мўвн ямкѐм ар ханнехэ вѐл. Дыв кўтэлн ищиты арсыр непекат ханшты хэйт па неңат дикумлăт. Щи киньща писатель ёх эвăлт мўң немасыя ханты моньщăт ханшты хэ Владимир Енов пирисўв па лўв ханшум моньщдал олаңан ушăңа-сашăңа путър версўв. Вантэ, тăм хэ сыры ищи нявремат рўщ ясаңа па литературая вѐнлăтăс. Ёхăт па велщи айкелăт ака́тты па ханты моньщăт ханшты хэя йис. Мосăң, щи пата лўв рўщ ясаңан ханшум путърдал мўң хуцева вѐнлтыйлты нявремат шеңк сăмăңа лўңăтлăт па уша верлăт. Хантэт йис пурайт вўш эвăлт лавăртăң вэлупсийн вэсăт. Кашăң ханнехэя ар вой па хўл муцатты мосăс, лăдн хоттел ёхлал дапăтты па елды ямсыева вэлты.

Щи пата ханты ёх арсыр йис путрăт па моньщăт хўлăт муй войт олаңан тайлăт. Лыв нявремдал ищиты, ма щиремн, щимăщ хурамăң моньщăт хэлăнтман єнумсăт. Мўң, ашколаев хущи

Всероссийской научной конференцияйн нух питум эви Ю. Дворяшина ханты моньщăт ханшты хэ В.Е. Енов пила

«Диплом II степени» непек па «Мой вклад в Величие России» немуп мевл пос

юхи хăшум олатн ищиты айлат ёхлўв ханты ёх моньщăт лўңăтты питсăт. Щăлта щит хўватн хурат верлăт, айкелăт тэлăт па сыр-сыр кăсупсэт па вэйтантапсэт лăщăтлăт. Ёхăт щи вер унтасн Юлия Дворяшина пила научной рэпата версумн па Москва хон воша китсемн. Щи непек ямсыева вантсы па арталăсы.

Юлия Всероссийской конференция хон воша вохсы. Лўв ай кер тылăшн 23-мит хăтăлн научной рэпатайл учёной ханнехэйт елпийн лўңăтсăлэ. Щи юпийн Россия мўвев луватн Юлия

кимит тăхия юхтăс па ямсыева ханшум непекал пата II степени дипломн па «Мой вклад в Величие России» мевл посн катлуптăсы.

Юхи хăшум кўтн ям вўща ясаң Владимира Енова ин луплумн, лăдн лўв ищиты щимăщ йис путрăт па моньщăт елды ат ханшăс. Щи вер унтасн Югра ашколайн вѐнлтыйлты нявремат ханты вэлупсы вэйтты питлăт!

Марина Борисовская,
Пойковской вош

Ханты ясаңа тулмащтăс:
Владимир Носкин

Вәнши юхат омсәлтәсәт

^ Юх омсәлтәты ёх

^ Юхтум ёх рәпитләт

Ёмвош районән Ас нопәтты тыләщ 25-мит хәтлән кашәң ол верты «Сад памяти» немпи акция вәс. Тәмәщ вер мўв илпи таш вўты па мўвәт-автәт давалды верәт тәты департамент ёх ләщәтсәт. Лывела лесной хозяйства Федеральной агентства па «Министерство природных ресурсов» тәхеңән ёх нәтсәт.

Ёмвош эвәлт 70-мит верста хуца ар мир юхәтсәт, вәнт ән тайты хәр лотәта 3000 ай вәнши юх омсәлтәсәт. Тәм ол юхәт омсәлтәты тәхийн каркама, яма рәпитсәт Ёмвош искусствайт әшкола хуца вәндтәйлды нявремәт, «Элегия» немпи тәхийн якты-ариты ёх. Щи ансамбль хуца

искуствайт әшколайн рәпитты няврем вәндтәты хуятәт рәпитләт. Лыв па ёх пәта Вулаң даль тарнәң арәт арисәт.

Тәмәщ вер Россия мўвев хуца 2020-мит ол вўш эвәлт верты олнитса, щит «Сохранение лесов» федеральной проект мухты верды. Щит мўвев луват

«Экология» немуп вән проект эвәлт тывум ут. Тәнял ол мўң округев хуца арсыр проектәт мухты иса 12,5 млн енумты ай юх омсәлтәсы. Мўв-авәт давалды верәт тәты департамент ёх тәм ол 14 млн сыр-сыр юх омсәлтәты постәсәт. Иса па мосл 27 млн юх мўва омсәлтәты, щит хўты Ву-

лаң дальн әнтәма ювум хәннехәйт пәта, щи оләтн лаль хәрн 27 млн хәннехә әнтәма йис.

«Сад памяти» вер мўң округев хуца кашәң муниципальной районән верәнтса. Юхәт омсәлтәты тәхия юхтәйлдәт округев кәща ёх, муниципальной район кәща ёх, вән непека вәндтәйлды айлат ёх, әшколайн вәндтәйлды нявремәт па па ар хуятәт.

Иса Югра мўвевн 26 щурәс гектар мўвәтн тәмәщ юхәт енмәлтәты питлайт. Тәмәщ верәта мўв-авәт давалды вер тәты тәхийн рәпитты мир нәтты питләт, мәта ёх мўвәт хуца аренда тайләт, иса вәлды вәнтәт давалды лесничествайт, лесхозәт па әл щи вера нәтты хәннехәйт.

Па лупты мосл, лўң тәрумн сыр-сыр тўтәт сорум вәнт мўвәтн сора вўщемәләт, вәнтлўв давалды пәта Ас нопәтты тыләщ 25-мит хәтл вўш эвәлт Югра мўвев хуца вәлды вошәң мира вәнта яңхты иса ән рәхл.

^ Ариты ёх. П. Молданов верум хурәт

Путәр хәншәс:
Пётр Айев

Лыпāt тылāщ хāщум хātлātн тēнял ол Муши вошн Лорвош районāн «Ма Лорвош мўвем» ёмāңхātл мāнās. Щи пурайн ма тēса верāнтты хē Владислав Константинович Пырысев пидā вāйтантыйлсум па ямкем хўв тēса ёшнāлалн верум пурмāсāt арталāсум, лўв пидēла путāртсум.

Кашāң хātл мулты пурмāс иса верл

Мосл лупты, хуты тām хāнты хēев Ямкертāн Лорвош район мўвн нуви тэрум идпия юхтās. Айтелн щāта вēs па енмās. Лўв аңқаңкел Тэк керт эвāлт вэлмал па хāннехуятātн Шуйл неңа вэлупсы хўваталн альщāсы. Алпа, лўв рэт дердал Миляховāt рэт эвāлт вēsāt, мāта хāйт па неңāt ши ай хāнты кертāн йис пурайт вўш эвāлт вэлты-холты щирдал лēщātсāt.

Владислав путāртās, муй щирн нивāлмит класс āшколайн етшуптās па ши вер юпийн советской лаш олāt пурайн Лāпātнаңк вош училищайн юх эвāлт арсыр пурмāсāt верты хēя вэндтылās. Тēп вэндтāты вердал етшуптāслē, хуты армияя мўвл лавāлды вохсы. Щи киньща лўв хотāt омāсты тāхийн кāt ол мār служитās. Щи олāt, лўв ясāңлал щирн, шеңк сора мāнсāt. Еша вēs юхлы, сема питум ай кертāла, хāнты хēев юхтās.

Юхи юхātмалн ащел лўвела тāmиты ши путāртās:

» *Нāң, пухие, увās мўв пелка мāна, мосты рēпата нāңена кāнша. Тāта ищипа вулаң вер āн мушатлāн. Юлн ки хāщлāн, хāнты иса вер таклы тām кертэвн омāсты питлāн!*

Ащел ики ясāт юпийн Владислав еша юлн рўтыщās, щālта увās мўв пелка рēпата кāншты ши мāнās.

Verāнтты хē В.К. Пырысев хўв анāl па дывдал пидā. В. Енов верум хур

Арсыр кертātн лўв вēs па имултыйн мўв идпи таш нух холумты тāхет хуща сāmла рāхты вер мушатās. Щи киньща вах-тайт щирн павāрт юх хотāt омāсты питās. Сырыя, вантэ, Владислав шеңк ям тылāщ вух вўс. Щālта рēпата вердал етшуптāl па юхи рўтыщāты янхāl. Шеңк хўв ши тāхетн тām хāнты хē ищипа рēпитты щир āн тāйс. Кўш лўв лāңхас тўңщирāңа рēпитты па кашāң вер тēса верās, 1997-мит ол вўш эвāлт ши рēпатайл хāйсāллē. Вантэ, кашāң пўш тылāщ вухн āн сухуптāсийт. Ши пāта непекāt мāты питсыйт, мāта утāt унтасн мет мосты летутāt лапка эвāлт лэтты веритсāt.

Щālта хāнты хēев юхи Ямкертāла юхтās. Тāта, вантэ, лўв ясāл щирн, кўшкепа хўл па вой мур-тāңа велпāслāты веритās.

Щиты лўв иса рēпатайл хāщās.

Хўв муй ван Владислав рэт кертālн вēs. Имултыйн па щимā,щ нумāсн юхāt-сы: «Мāнēма мулты хē āнтупкел вертыя мосл!» Сырыя, вантэ, лўв арсыр āнтпāt верās па юхи хāщум олātн иса ши верл хāйсāлē. Щитālн кўрāң вой оңāt лўват эвāлт сыр-сыр вой хурасāt кешийн эвātты питās. Тāлаң ол мār хāнты хēев арсыр хāншет, хўл муй вой, тухлāң вой хурāt эвātман вулкемās. Щи пурайн па щимāщ нумās тāйс:

» *Кашāң хāннехē, вантэ, лўв хошты щирāлн пурмāс верл. Мāнēм щиты ин āнтпем верты мосл, лēлн па хē утāt эвāлт тēсашāк ат вантāсās.*

Владислав, немулты хултā āн термалуман, айлтыева

Асэв хуща вэлты хўл хурасāt лўв эвāлт эвтās. Щālта пўпи, кўрāң вой, вўлы пурты вой, вухсар, лепāk, сос, нюхās, лаңки па лўв рэт мўвāлн вэлты тухлāңвойтхурасātверās. Хāн щимāщ вой хурасāt шеңк яма тывсāt, лўв итн-итн щитāt āнтпāла нюки кел унтасн така ёнтсалē. Щи āнтпāl тумпийн верāнтты хē сыр-сыр хўв анāt, нялэт па хāншийн эвтум дывāt тēса нюхрās.

Имулты товийн Владислав «Вўдең ех» ёмāңхātлн, мāта ут Ов-кертāн вēs, лўв верум пурмāслал хуятāта ел тыныты вўянтās. Щи хāt-лātн лўв Лорвош район кәцаитн шивалāсы па кашāң пурайн сыр-сыр лētāсты-тынесты хārāта вохты питса. Тēнял ол лўв па пурмāсāt Пулңавāt вошн тыныман вēs. Щи пāта грант вухāt холум-тās па тāmхātл нэмāсл хот омāсты, муйсār тāхийн лēлн лўв кашāң пўш сыр-сыр хāннехуятāта мосты пурмāсāt муйт иса лēщātās.

Щиты тāmхātл Владислав Константинович Пырысев лўвела мосты вер па сāmāңа тāйты вулаң рēпата мушатās. Вантэ, хāннехē юлн āл ки омсās па немулты āн верās, хāн лēлн тāmиты мосман тāйсы. Кашāң хē муй не лўв вэлупсы хурасл па щирл лўв ши атэлт щирн верлāлē!

Путār хāншās:
Владимир Енов

«Нәмлэв»

2023-мит оло Ас нопатты тылдьыт 13-мит хатлэн Ёмвошн ай нявремәт увас мир культура, рэт ясҕата вәндтәты «Лыдәң союм» (интәм ДЭКОЦ тәхия альщәлы) тәхийн «Нәмлэв» немуп лүнтупсы вәс.

▲ Лүнтупсыя юхтум Ёмвошәң нявремәт

▲ Пушхәт «Торәт» немпи ар аридәт

Тәта әктәшум Ёмвошәң әшколайтн вәндтәйлдты 7 ол вүш эвәлт па 15 ол вәнты 29 няврем дала янхум, дала хәрн ухдал пунум па дала пәта тарма рәпитум вән опрашдал олаңән айкел тәсәт, лүңтарәт лүңәтсәт па дала арәт мойң мир ешалт вәндтәсәт.

Щиты мет олаң хәнты

мир поэт ики Микуль Шульгин, рүщ поэт хә Роберт Рождественской па па хуятәт хәншум лүңтарәт хәдәнтсүв.

Щәлдта «Лыдәң союмн» нявремәт вәндтәты ёх тәм лүңтупсыя немасыя катра непекәт лавәлман тәйтты хот эвәлт ши верәт әхтәйн кәща Наталья

Жукова вохсәт. Наталья Николаевна нявремәта айкел тәс па ванлдтәс, муй ширн дыв дала пура вүш эвәлт катра непекәт хува дала сум ёх кәншләт па муй арат ши пура олаңән непек шавиман тәйләт.

Ши тумпийн лүңтупсыя әктәшум нявремәт, вәндтәты неңәт-хәйт па мойңа юхтум ёх ияха «Ши тови олаңән», «Торәт» немпи арәңн арисәт.

Интәм ма итәх нявремәт ванлдтум дала сум хуятәт олаңән нынәна хәншлум.

Нәлдмит әшколайн 4-мит классән вәндтәйлдты пухие Костя Кукарских вән щәщел Фёкла Андреевна Евлахова олаңән айкел тәс.

Фёкла Андреевна 1930-мит ол лыпәт хойты тылдьытн 29-мит хәтлән Сүмәтвош район Проточное кәртыенән вой-хүл вәлпәсләты хоттел ёх хуца

сема питәс. Вухаль хоттел ёх кашәң рәт иты васәт па вәнт войт вәлпәслуман вәсәт.

Дала пура олңитумн Фёкла эвие 11 ол лувата йис. Лүв па нявремәт пила дала пәта хүл артелян тарма рәпитәс. Пушхит ипүша дәлдты вәсәт, вантә, мушатум хүләт тәләнтелн дала хәрн даласты ёха китсыйт.

Фёкла Андреевна Евлахова ар нявремәң әңкия вәс. Лүв нивл пушәх енмәлдтәс. Дала пурайн айтәлн тарма рәпитум пәта вухаль имие «Ветеран труда» па «Труженица тыла» немңәнән катлуптәсы.

8-мит әшкола 3-мит класс эвәлт пухие Владимир Вершинин «Ёмвошәң округ Вудаң Отечественной дала пурайн» немпи вер олаңән ай павтәс. Пушхит вера йма лүңтупсыя ләщәтыләс – уша павтум верәт хува вәндтәты неңәл пила буклет непек есәлдсәңән.

Володя щиты путәр олңитәс:

» 1941-мит олн Ёмвошәң округев Омской областя лүңман вәс. Экономической верәт тәта лавәрта мәнсәт. Күш ишкит тәрумн янхты-мәнты өш әнтәм, кәрты кел хува путәртты вер атум, промышленной щирәт тәп-тәп рәпата олңитты питсы, тәп мүйевн хәшум мир, щит имет, нявремәт па пиршәмум ёх атл-хәтл дала мәнум ёх пәта тарма рәпитсәт. Лыв ишисаты така па ар рәпитсәт, дәлн Победа хәтл ванамәты.

3-мит ашколайн 4-мит классан вәндтыйдты эви Дарья Шульгина

Костя Кукарских вән щәцел олаңан айкел тәл

Хўд велпәс

«Кашаң щәпәр хўд – вурака хойл» яснәт кашаң кәртәң вулаң хотн ихәтман вәсәт.

1943-мит олн Сәрханл вош йилпатум хўд комбинат эвәлт и миллион мултас хўд консервайт дәл хәра китсийт. Щи пәлтап пурайн увәс мўвевн иса велпәсум хўд эвәлт 45 % арат дәләсты ёх пәта вәс.

Вой велпәс

Вой велпәсләты имет, нявремәт па пирәщ ёх ищиты атл-хәтл дәл пәта тарма велпәсләсәт. Вантә, муцатум вой сух США мўва китсы, ләдн щитләд юхды тўхләң хопа па пушкан есәлты мосты ута пеләтты. Щиты дәләсты оләтн вой велпәсләты ёх әрн 19 миллион арат вуха вой сух велпәсләсы.

Юх велпәс

Вулаң дәл пурайн вән-тән юх сопасләты верн ищи яма нәтсы. Вантә, вәнши па сўмәт юхнән эвәлт тўхләң хопәт, духәт версийт. Щи пурайн Ёмвошн щеранька есәлты тәхи, пушкан пәта прикладәт па катанкайт верты па есәлты тәхет рәпитсәт.

Щәлдта воньшумут, лып-

тәт, әңх, сорум сўмәт юх эвәлт верум әңх (рущ щирн «дөготь») ләщәтсәт.

Хот войт давәлты вер

Дәл едпийн Нижневартовск вошн мис есумйиңк ләщәтты тәхи пўншсы. Щәлдта дәл пурайн мис есум йиңк, мис вуй, варәк дәләсты ёха китсы. Щи тумпийн Тюмень па Омск вошнән дәләсты ёх пәлньницайңәна есум йиңк ищи тәтъясы. Тәм вер әхтыйн 18 ол луват неңие Вера Матвеевна Первухина вәс. Лўв пиләла вет айлат хуят рәпитәс. Дыв ай кәртәт хуват мис есум йиңк әкәтман йңхсәт. Ийха лўңәтты ки, дәл пурайн Нижневартовск вош вуй верты тәхи 40 мултас тонна мис вуй ләщәтәс.

Вўлең ёх ищи вера нәтсәт

1941-мит ол етшәты едпийн шуши ёх сырсыр пурмәсәт, пушканәт, длетутәт дәләсты хуятлўва дәл хәра вўды әхәлн ищи тәтъясәт. Щиты шәк пурайн мўң, ёхлўв әрн нивл щурәс хуят па 17 щурәс тонна дәләсты вер пәта пушканәт па па сыр щўңкәт вўды әхәлн тәсийт.

Вәндтәты па шәкащты нявремәт тәйты тәхет

Вулаң, Отечественной дәл пурайн округевн «Спартак» па «Увәс мўв хўд велты хуят» әрәщты верәт тәты тәхеңәнән 16 ол вўш эвәлт 60 ол вән-та снайпера, духн хәтәтлҗяты па пушкан эвәлт есәлты хуята, пулемәт-чика, связиста па сапәра вәндтәты питсийт. Иши пурайн Ёмвошн мир лекщитты па ямәлты вера вәндтәты тәхи пўншсы. Тәта шуши мир лекщитты вера вәндтәты щира немасыя фельдшерско-акушерской ашкола ләщәтсы.

1942-1947-мит оләтн ар пеләк нявремәт әңкилы-ащилы хәщсәт. Щи пәта Сәрханл вошн па Песчаной кәртән шәкащты тәпиет тәйты хотнән пўншсийңән. Тәта 1150 няврем тәйсы.

Шуши мир лыв саттәла дәлә мәнум ёх

Дәл пура олңитумн Ёмвошн военкомат хуши 200 вохты непек ёша павәтсы. Дыв кўтәлн Василий Трофимович Терещенко вәс. Лўв Берлин вош вәнты йңхәс. Вулаң мевл посәтн катлуптәсы: «Отечественной войны II

степени», «Красной звезды» па па мевл посәтн.

Евдокия Ивановна Корепанова Остяко-Вогульской мир лекщитты па ямәлты ашкола етшум неңие 1941-мит ол лыпәт хойты тыләщн лўв саттәла дәл хәра мәнәс. Тәм неңие дәләсты тәхийн мәшмәлтум хәйлўв ямәлтман вәс.

Елена Артеева – Сўмәтвош мўв эвәлт вәс. Лўв ищиты 308-мит дивизион хуца дәләссум ёх лекщитман вәс. Ипўш дәләссум ёха нәтман лўв граната кәтәлман вуракәт ещәлтшәшмәс...Щиты лўв вәлупсәл тохнемәс. Тәм пәлтапды неңие тәп-тәп 22 ода йис.

Ийха лўңәтты ки, округ эвәлт мўвев дәләсты щира 17000 хәннехә долюмсәт. Увәс ёхлўв ищиты Москва, Ленинград, Сталинград, Берлин вошәт вўты нәтсәт. 9 щурәс увәс хәннехә вулаң мевл посәтн катлуптәсийт, дыв кўтәлн 400-кәм шуши ёхлўв.

«Герой Советского Союза» немпн мевл пос Югра мўвн вәлты 12 хуят тәйл.

Тәм лўңтупсы олаңән елды па хәншты питлум.

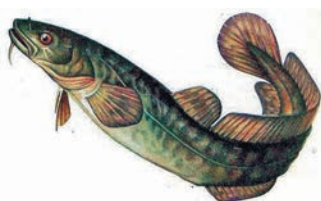
Путәр хәншәс:
Ирина Самсонова

Филворд нәмпи нумсаң кәсупсы

Филворд – щит щимәщ кроссворд, хута холуп иты таблица хуца иса ясңәт щиты хәншман вәлләт: пұва пеләк эвәлт ям пелка, ям пеләк эвәлт пұва пелка, нәмәлта па илды, илта па нухды.

Тәмхәтл мўң холупева дапәтхущяң хўл хойс. Нынана уша верты мосл, муйсәр щит хўләт?

С	Е	М	Х	Ў	Д	Л	Ў	Х		Й	А
Ш	А	К	Ә	Р	Ы	М	Ә	Л	Ә	Ң	Ў
Н	Д	Л	М	Е	В	Т	Ы	Х	Ә	С	Х
Ў	Ә	А	Ң	Ә	С	Х	У	М		П	Ў
В	Ң	Р	С	О	Р	Т	Е	Н	Н	А	Л
В	Е	С	У	Р	Ә	Х	Ы	С	К	О	Л
П	И	Ш	Ь	Я	Н		Р	А	П	Ә	Щ

Тәм кәсупсы ләщәтәс:
Ирина Пословская

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№11 (3623), 08.06.2023

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент молодежной
политики, гражданских
инициатив и внешних связей
ХМАО – Югры

Редакция

Директор, главный редактор –
Динисламова С.С.
Телефон (3467) 33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Рагимова Н.В.**
Телефон (3467) 33-24-02

Отпечатанный секретарь –
Вах Н.И.
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393

Тираж **2166** экз.
Заказ **2709** Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по
Тюменской области,

ХМАО-Югре и ЯНАО.

12+

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.